

1891/2. öt számban tagy
AZ ÁLLATOK ÖRE.

IDŐHÖZ NEM KÖTÖTT FOLYÓIRAT

AZ ÁLLATVÉDELMI ESZMÉK TERJESZTÉSÉRE.

AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ-EGYESÜLET MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

DR. SZALKAY GYULA,

R. TANÁR A BUDAI ÁLLAMI REÁLTANODÁNÁL,
AZ O. Á. E. IGAZGATÓ-TITKÁRA; OKLEVESES MÉRNÖK; AZ AARAU, BRÉMAI, DREZDAI ÉS TURINI
ÁLLATVÉDŐ-EGYESÜLETEK TISZTELETBELI TAGJA; AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA ELSŐ
ÁLTALÁNOS TISZTVISELŐ-EGYLET BUDAI SZÖVETKEZETÉNEK ÉS A BUDAI ZENEAKADÉMIAK
ALELNÖKE; A MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK KÖZPONTI VÁLASZTMÁNYÁNAK TAGJA.

BUDAPEST,

BUSCHMANN F. KÖNYVNYOMDÁJA.

Az Állatok Őre

időhöz nem kötött folyóirat, mely először mint **röpirat** adatik ki, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ vagy egész ivnyi tartalommal és nyolczad-rét alakban; az egyesületi tagok tagdíj fejében kapják; másodsor mint **kefelenyomātu** kézirat (hátoldala tiszta) jelenik meg, ily alakban Magyarországon megjelenő összes napilapok és folyóiratoknak megküldetik, hogy az állatvédelmi eszmék a sajtó útján a néppel közöltessenek.

Az egyesületnek hivatalos helyisége Budapest, IV. kalap-utca 12. sz. Kiadóhivatal ugyanott. Szerkesztőség II. vám-utca 11. sz.

Azokért szólalunk fel, kik magukért nem tudnak beszélni.

Akik az állatvédelem magasztos eszméjéért fáradoznak, azok a szó szoros értelmében a humanizmusért, a haladásért, a felvilágosodásért harcolnak. *Dr. Szalkay.*

Kérelem a sajtóhoz!

**Sajtó! hatalmad mérhetetlen,
A toll ma már mindenható:
Ó támogasd e nemes eszmét,
Az élők, állatok védelmét.**

Az állatok őre.

Ujságunknak már a czíme magában foglalja programunkat. Őre akar lenni az állatoknak. Pártfogásába veszi az emberek kegyetlensége ellenében. Oda hat minden tőle kitelhető eszközzel, hogy az állatvédelem eszméje ne legyen kiáltó szó a pusztában, hanem csöndesen hulló harmat, mely termőföldre találva, áldást fakaszt, könyörületességet, léleknemességet bont ki a rögekből. Az emberi szívnek azt a legbensőbb húrját akarja megérinteni, melynek zenéje mély érzések szárnyain zendül föl s mely zenének akkordjaiból felénk fuvall a természetnek ez a hatalmas szózata: »Ember, ember! a teremtés koronájának nevezed magadat. Miért? Azért, mert tudsz alkotni? Minden alkotásod fölött ott konog az enyészet harangja. Te csak olyan vagy az én kezemben, mint a kérész. Kiveszlek a földből, újra visszateszlek. Az ekevas, ha kitúrja egykor szétmállott csontod besülyedt porát, ki ismeri meg majd: bölcsnek vagy jámbor állatnak szertehullott hamva-e? Földi társa vagy az állatnak, mulandó lakója e sártekének vele együtt. Ha már hatalmadba kerited ezerféle fortélylyal, ha felhasználod saját önző czáljaidra: legalább ne kínozd, ne ródd rá a szenvedések sokféle nemét. Nemcsak neked fáj a kín, hanem fáj az állatnak is, a te földi társadnak. Egy hant volt mindnyájatok bölcsője, egy sir fogadja be rokon poraitokat.»

Ennek a szózatnak az elementáris ereje vezeti tollunkat, midőn az állatvédelem eszméjének mennél szélesebb körökbe való terjesztését tűzzük feladatúl. Szánalmat, rokonszenvet, jó bánásmódot akarunk kelteni az emberek nagy tömegében az állatok iránt.

Hogy célunkat elérhessük: *szükségünk van különösen a sajtó támogatására*. Lapunk meghatározott napokhoz nem kötött időközökben jelenik meg úgynevezett kefelenyomatban. Ezt a kézirat gyanánt tekintendő kefelenyomatot minden magyarországi újságnak megküldjük azzal a kérelemmel, hogy *czikkeinkből vegyenek át mennél többet**, hogy az állatvédelem eszméjével mennél hamarabb megbarátkozzék a nagyközönség.

Tisztelettel fölkérjük a hazai írókat, tanítókat, nevelőket: fogjanak velünk kezét egy irodalom megindítására, mely prózában és versben az állatvédelem nemes eszméjének legyen hirdetője. Oly gazdag anyagot nyújt az állatok élete, hogy ebből szebbnél szebb történeteket, gyermekeknek alkalmas meséket, népnek való érdekes olvasmányokat lehet formálni. A kutyának hűsége, a lónak emlékező tehetsége, az éneklő madarak hasznos volta, s az anyai szeretet minden állatban stb. mennyi megható elbeszélésnek, ismeretterjesztő czikknek lehet alapja az ifjúság és a nép számára.

Mily rokonszenvet, jó bánásmódot keltő eredménye lesz ezeknek az olvasmányoknak kis füzetekben kiadva a ponyván! A selejtes ponyvairodalmi termékek mételyező hatásának ellensúlyozása mellett a szívjóság is, léleknesség is magasabb fokra hág az emberekben!

Szerény törekvésünknek az lenne a legszebb jutalma, ha a kezdet nehézségeit legyőzve, messzekiható figyelmet tudnánk ébreszteni az állatvédelem eszméje érdekében. Akkor a siker sem maradna el s az »Állatok öre« megfelelően hivatásának.

A szerkesztő.

Felhivás

a magyarországi írókhoz, lelki-pásztorokhoz, tanárok-tanítókhoz, népnevelőkhöz és állatorvosokhoz.

„Verba volant, scripta manent.“

Az Országos Állatvédő-Egyesület az állatvédelemnek a népnevelés és az ifjúság lelkületére való közvetlen hatás terén feladataul tűzte ki, hogy

a) a most szerte elterjedt erkölcsrontó, népbutító ponyvairodalmat magán a ponyván akként támadja meg, hogy az állatokkal való szelid, okszerű bánásmód erkölcsi és egyszersmind gaz-

* Kérjük az illető lapok és folyóiratok beküldését.

daságai hasznait népies modorban, a szükséges és tetszetős rajzokkal felszerelve, nagy számban terjesztené, így ezen a téren kiegészítő részét alkotná meg annak a vállalatnak, a mely más irányokban a vallás- és közoktatásügyi miniszterium támogatása mellett szintén a ponyván már meg is kezdetett, Célul tűzte ki továbbá az egyesület

b) tartalmasabb, már inkább speciális irányu munkák terjesztését; első sorban egészen népiesen megírt, a legfontosabb esetekre vonatkozó állatorvosi munkák által, melyek lehetővé tennék azt, hogy az állatorvosi állomástól távol lakó értelmesebb tanyás-gazda vagy falusi ember legalább bizonyos fokig tudjon jószágán segíteni, azt pld.: a kuruzslással járó kinzástól megóvni.

Végül c) követve a külföld jó és fogatosnak bizonyult példáját, az orsz. állatvédő-egyesület a maga részéről is gondoskodnék oly, jutalomnak beillő, tetszetős könyvecskék szerzéséről, és különösen a népiskolák körében való terjesztéséről, a melyek a gyermek-világ értelmi köréhez szabva, az állatokkal való szelid és okos bánásmód nemes voltát fejtegetnék.

Mindezen felsorolt célok elérhetésére az Orsz. Állatvédő-Egyesület ezennel felhívja az ország íróit, tanárait, tanítóit, népnevelőit, lelkészeket, állatorvosokat és mindazokat, kik hivatásuknál fogva a nép zömére, az ifjú és még hajlítható nemzedékre legközvetlenebb befolyást gyakorolhatnak, hogy az állatvédelem eszméjének terjesztésére szánt, az állatvédelem köréből merített tárgyú kisebb vagy nagyobb dolgozataikat, eredeti vagy fordított munkákat, verseket, népies elbeszéléseket, szóval minden oly tárgyú és irányzatú dolgozataikat, melyek alkalmasak a felsorolt pontozatok szerint az állatvédelem eszméjének és az egyesület intenióinak megvalósítására, ezen egyesületnek mutassák be.

Nem célja az egyesületnek ezuttal pályázatot hirdetni és a beküldendő dolgozatok közül csupán egyiket vagy másikat elfogadni, hanem méltányos elbírálás alá kerülni mindannyi munka és megfelelő díjazásban részesül minden egyes csekélység is, mely a kitűzött és fentebb jelzett cél- és irányzatnak megfelel.

Tájékozás végett megemlítjük, hogy egy az egyesület által kiadatni szokott évkönyv nagyságának megfelelő nyomtatott ivre (16 oldalra) terjedő eredeti munka díja 25 frt, egy oldala tehát 1 frt 60 kr., egy-egy sora pedig 4 kr.: míg fordított munka ive 20 frt, oldala 1 frt 25 kr., sora 3 kr. díjazásban részesül. A ponyvairodalomnak szánt dolgozatok ne legyenek hosszabbak 2—3, legfeljebb 4 oldalra terjedők. A dolgozatok az Országos Állatvédő-Egyesület címére: Budapest, IV. kalap-utcza 12. szám, I. em. vagy közvetlenül dr. Szalkay Gyula főtítkárhoz II. ker. vám-utcza 11. szám alá 1891. évi szeptember 1-ig beküldendők.

Midőn ezen felhívásunkat az országnak fentkített nemeslelkű szellemi munkásaihoz intézzük, tesszük ezt azon reményben, hogy kérelmünk nem leend a pusztába kiáltó szó, mely visszhangra nem talál, hanem az együttes közreműködés által oly

hathatós szózáttá fejlődik, mely az állatvédelem terén megtalálja útját a gyermek fogékony szívéhez és a felnőttek idegenkedő gondolkozásmódjához; az észszerű és tanulatlan népnek az állatokkal való bánásmódjához szintűgy, mint a sajtó azon részéhez, mely czélul tűzte ki magának a gúnyolódás fegyverével lerombolni ama fáradságos munka alapját, melyet oly sok hányattatás között oly kitartó türelemmel és sokszor nagy áldozatok árán felépítenünk sikerült.

Az Országos Állatvédő-Egyesület nevében:

Aigner Béla,
jegyző.

Dr. Szalkay Gyula,
igazgató-titkár.

Jeles külföldi egyének eszméi az állatokról és az állatvédelemről.

Azt tartom eszes lénynek első tulajdonságának: humanusnak kell lennie.

Nagy Frigyes.

Nem tökéletes civilizáció az, mely istennek néma és tehetetlen teremtményeit kizárja az embernek könyörületéből.

Victoria, angol királynő.

Azon férfiú, ki a galamblovészlet boldogtalan játékanak helyettesítésére eszközt talált, kiváló elismerést érdemel.

Vilmos császár.

Sok kegyetlenséget követnek el az állatokon. Ez ellen tenni s a könyörületességet kelteni kell. Gyermekeimre akkép iparkodom hatni, hogy érző szívéket az állatokkal szemben is megőrizzék — mi, a királyi ház tagjai, egytől-egyig hívei vagyunk az állatvédelemnek. Én is azon nézetben vagyok, hogy az, aki állatokat kínoz, nem jó ember s nem fog visszariadni embertársai ellen irányuló büntetektől sem.

Károly Lajos főherceg,
a bécsi egyesület védnöke.

A műveltség alsóbb fokán levő népek, legjellegzőbb bűne az állatok iránti kegyetlenség. Amely népnél ez feltalálható, annál ezt biztos jeléül tekinthetjük a tudatlanság s durvaságnak, amely tulajdonságokat még a pompa, a »nemesség« külső jelei sem palástolhatnak el. Az állatok iránti kegyetlenség megkeményíti a szívet emberek iránt s valódi műveltséggel össze nem fér.

Humboldt Sándor.

Jó és nemes emberre nézve nemcsak a felebarátja iránti szeretet szent kötelesség, hanem a könyörület oktalan teremtmények iránt is.

Newton.

Miután sok éven át az állatkínzás megszüntetése ügyében tőlem telhetőleg működtem, az utóbbi időben arról győződtem meg, hogy az állatkínzás túlnyomó számu esetei a most divó vágási módból erednek. Azért kérve-kérem törvényhozóinkat, közigazgatási és községi tisztviselőinket,

papjaink és tanítóinkat, íróink és ujságszerkesztőinket, valamint minden jószívű embert, akinek befolyása van polgártársai cselekedeteire, hogy az állatvédő egyesületeket a vágásnál előforduló fölösleges állatkínzás megszüntetésére irányuló törekvéseikben támogassák.

Elpis Melena, báró Schwarczné.

Ki megengedi, hogy gyermekei állatkínzásoknál gyönyörködjenek, az már is megengedte, hogy a gonosztevők lajtorján az első lépést tegyék.

Riboli, a turini állatvédő-egyesület elnöke.

Midőn az állatokat kegyetlenség és durvaság elől óltalomba vesszük, a civilizáció haladásán dolgozunk.

Gróf Arrivabene.

Az élve bonczolások (viviseccio) gyilkosságok, melyek tudományos név mögé bujnak.

Scott Walter.

Oly egyesületek, melyek az állatokkal való jobb bánásmódot tűzik ki feladatukul, a tömegre nemesítőleg hatnak s mindenki, aki az állatokat elv s meggyőződésből jó bánásmódban részesíti, bizonyára embertársaival szemben sem ragadtatja el magát sérelmekre. Ellenben fordítva azt látjuk, hogy az állatokkal való szívtelen bánásmód a jellemre is hat, a kedélyt eltompítja s végre könnyen embertársaival való durva bánásmódra viszi az embert.

Schmarda Lajos tanár.

Az állatvédő egyesületek kötelesek a legnagyobb erőfeszítéssel megakadályozni, hogy az ember az állatoknak ördöge legyen, mert ezen egyesületek első feladata az emberi méltóság ápolása.

Dr. jur. Hönigsberg.

Annyi bizonyos, hogy az ember előbb s más úton nem lesz embertársai iránt irgalmas, míg az állatok irányában nem lett azzá.

Goltz Bogumil.

Az állatkínzók — legyenek azok urak vagy szolgák, lóvasuti vagy póstakocsisok, mészárosok, vadászok vagy orvosok, szolgáltók vagy természetbuvárok — a világ átkai.

Scheitlin Péter tanár.

A valódi kulturának alapköve: az állatvédelem.

Kühtmann J. F. C.

Elmult az idő, melyben az állatokat mint lelketlen, mozgó automatakat állítottak szembe a szabadsággal, felruházott emberrel. Az állatok életének behatóbb megfigyelése, nyelvük s cselekedeteik indító okainak tanulmányozása azt derítette ki, hogy az embertől kezdve a legmagasabb rendű állatok során le a legalsóbb rendűekig szellemi tehetségek tekintetében csak fokozatbeli s nem pedig lényeges különbség áll fenn.

Hartmann Ede.

A munka terhe alatt nyögő teremtmény fáradságos életét megkönnyíteni szent kötelessége, de örömhöző feladata is minden embernek, ki a mennyei atya példájára irgalmat szeret gyakorolni. Mond meg nekem, mi-kép bánsz az állatokkal s megmondom neked, ki s milyen vagy.

Knodt Emil, lelkész.

Magyar jeleseink eszméi az állatvédelemről.

E helyen is mély köszönetünket fejezzük ki hazánk első rendű férfiai, a szépirodalmi téren jeleskedő hölgyei és azon nemesszívű tagtársainknak, kik felszólításunkra szivesek voltak a következő becses közleményeikkel nemes ügyünket hathatósan támogatni.

1. Aphorizmák.

A ki valamely érző lénynek szenvedését közönbösen tudja nézni, annak lelke kész talaj a gyilkosság gondolatának megtermésére; csak az kell, hogy a szenvedély szele a magot oda vigye.

Gr. Apponyi Albert.

A ki mindenki iránt elnéző, csak saját magához szigorú, az sohasem lehet keserű az emberrel szemben, irgalmatlan az állatok iránt, mert annak mentségét önmagában találja fel.

Benitzkyné Bajza Lenke.

Az igazán nemesült szív, a valódi emelkedettségu elme a legparányibb teremtményt sem csekélyli az okszerű kimélet s illetékes kedvelésben való részesítésére. Méltatásra érdemesíti a ártalmas állatkák élet örömét.

Csaplár Benedek, k. r. tanár.

Az állatvédő egyesületnek jutott a feladat, megtisztítani a sötét korból származó durva szokások által meghamisított izlést, józanabb gondolkodás és helyesebb belátásra terelni a tömegeket, hivatása felderíteni évezredek tévedéseket, eloszlatni balfogalmakat, melyeket még a babona hatalmába tart és nemesebb érzés felköltése utján szelidebb erkölcsöket oltani a társadalmi életbe.

Csernyei Gyula.

Az állatvédelmet én annyiban kedvelem főkép, a mennyiben azzal a durvalelkűeket az emberek ellen való kegyetlenkedéstől el tudják szoktatni. A kit tilalommal és szép szóval rá tudok venni arra, hogy lovát ne kínozza, ok nélkül ne ostorozza, kutyáját ne rugdossa: az majd cselédjével, gyerekével is enyhébben bánik és más embertársa iránt is nehezebben ragadtatja magát kegyetlenségre.

Fenyvessy Adolf.

Ha az állatok védelmét czélozzuk, közvetve az emberek nemesítését érjük el.

Hauszmann Alajosné.

A gyermek, a mely általunk vezéreltetve, fölismeri, hogy az állat hasznos, az ember szeretetére és irgalmára is méltó lény, szívében föl fog melegedni, érzelmei nemesbülni fognak s e talajból majd kihajt a virágok virága: *a tiszta emberszeretet is.*

E nyomon haladva megérhetjük azt, hogy a szive szerint jó emberek száma nem lesz oly kétségbeejtően kicsiny, mint a milyen ma.

Herman Ottó.

Vannak az állatországból kis történetkék, melyek bárkit is meggyőznek, mikép az állatok és nevezetesen a madarak megvédése emberhez illő, nemes feladat s hogy szellemi életőknek megható nyilvánulásai az ápolást és védelmet, minden gondolkozó és érző ember szívében mint erkölcsi kötelességet kell hogy föltüntessék.

Herman Ottóné.

Az állatok kinzása ellen fellépnünk ép úgy kötelességünk, mint az ember csemetét minden bajtól óvni!

Özv. gróf Károlyi Alajosné.

Vannak emberek, kiknél jó szóval, szelid bánásmóddal semmitsem lehet elérni, kik csak büntetések árán jutnak e tanúságra: hogy az állatok iránt is vannak kötelességeink, holott mások oktatás, önművelődés és szigorú tanulmányozás által önként emelkednek ez erkölcsi magaslatra.

Köllér Lajos.

Az állatok kimélésére és védésére szoktassuk a *gyermeket*; s majd erkölcsi finomodásának elemét találja meg abban az *ember*.

Királyi Pál.

Ha a szülők, kik gyermekük szívébe
A szépnek, jónak magvát hintonék,
Nem volna akkor, korunk szégyenére
Ez állatkinzás oly nagy fokra lépve
S humánusabb lenne a nemzedék!

Litvay Viktória.

Az állatvédelmet minden szabadságszerető ember csak támogathatja; mert ha már odáig jutunk, hogy a természet néma gyermekeivel is emberi módon fogunk bánni, nagyon meg lesz könnyítve a még sokkal fontosabb és magasztosabb embervédelem feladata. Pedig mennyi embert kell még megvédeni a gyűlölet, a gőg, a pénzvág, az önérdék ellen? Hol vagytok ti néger, és egyéb színes emberek? Hol ti a munka fehér szerezcsenei? Hol ti a nemzetiség és felekezeti vértanúi? Az állatvédelem az emberi érzés leggyengédebb nyilatkozata, keresztelő Szent Jánosa a valódi emberszeretet evangéliumának.

Dr. Silberstein-Ötvös Adolf.

Kinek nincs kedélye, annál szánalmat ember- és könyörületességet állatok iránt sem fogunk lelni.

Dr. Szalkayné Vasiciu Izabella.

Fecskéinkhez.

Szerettek híven, szenvedélyvel, mint a jó emberek. Sorsa ki párját vesztí színte közös velünk. Ha igazán szerettek, nem is ér nagyobb baj, az elvesztett után csak szívetek reped meg.

Szaák Lujza.

— Az ember mindig a messze távolt kutatta előbb, mintsem a közelfekvőt. A csillagok járását előbb ismerte, mint a nyelvészet alaptörvényeit. Így talán, az állatvédelemre fordítván figyelmét majd nemsokára önmagának védelme is eszébe jut.

Várady Antal.

A jóra való nevelésnek egyik legnagyobb ellensége — a szívtelenség. Pedig aki az állatokat kinozza, vagy azokkal durván bánik, kegyetlen és rosszszívú. Példákkal hassunk oda, hogy gyermekeink szépen bánjanak mindenkor a gondozásukra bízott állatokkal. Ha ezt tesszük, az emberszeretet nemes érzelmeinek alapvetéséhez nyújtunk adalékot.

Dr. Verédy Károly.

A jelen kort jellemző nagyszabásu haladás a természet-tudományok terén mindinkább megszilárdítja az ember uralmát, de érleli is azon meggyőződést, hogy e fáradozások óriás sikerét csak akkor fogja teljesen élvezni, ha az emberi kedély is halad magasabb színvonal felé; a kedély legnemesebb nyilvánulása pedig a könyörület és a könyörület templomának alapja az állatvédelem, midőn a kegyetlen rossz indulatok iskolája az állatkinzás.

Az ünnepelt természetbuvár, aki a közerkölcs emelése céljából megalapította az Országos Állatvédő-Egyesületet, megelégedéssel tekintheti folyton növekedő művét, mert a nemzet Géniusa koszoruzza e nemes törekvést.

Werther Alvin.

Az ember hűségében csak akkor bizhatsz feltétlenül, ha már eltemetted, mert akkor túl van a lehetőségen, hogy bizalmadat valaha elárulja. Kutyád hűségében ellenben még akkor is megbizhatsz, ha a szomszéd, vagy ellenséged zsiros koncepczal csábitgatja.

Wohl Janka.

2. Apró czikkek.*Madárvédelem a fővárosban.*

A főváros mint a culturalis intézmények mindegyikében, ugy az állatvédelemben is legelől, sőt ez utóbbit illetőleg — sajnos! — egyedül áll az országban, különösen a madarak oltalma érdekében, mint hatóság megtett mindent, amit tehetett.

Másutt arról, hogy az állatokat a szívtelen emberek erőszakoskodása és kinzása ellen meg kell védeni, hogy az apró, különösen pedig éneklő madarak fogdosását és pusztítását minden módon meg kell akadályozni, mivel ezek nemcsak gyönyörűségére, hanem hasznára is válnak a közönségnek, erről a vidéken még nem gondolkoznak.

A főváros egész területén a madarak öldösése, fogdosása és a fészkek szedése szigorú büntetés terhe alatt el van tiltva. Ezt hirdetik az alkalmas pontokon fölállított tilalmi táblák; az erdőőrök, az évi csöszök, hegymesterek és lovas-kerülők utasítva vannak, hogy a tilalom áthágóit jelentsék föl a kerületi előljáróknak. Ezek pedig már száznál több esetet tárgyaltak, és a tetteseket 5—15 frtnyi bírságban ítéltek el. Az állatvédő orsz. egyesület pedig esetenként 2 frtnyi jutalmat ígért az eljáró közegeknek; legujabban az erdőőrök számára 52 frtot kértünk kifizettetni.

Ennyit minden törvényhatóság, város és község minden költségeskedés nélkül megtehet; ehhez csak a valódi humanizmus követelményei, az erkölcsök javítására és a közérzet nemesbítésére irányuló érzék és egy kis jó akarat szükséges, ami szintén nem kerül pénzbe.

Ne lankadjunk el tevékenységünkben amiatt, mivel itt-ott néha legyőzhetlennek látszó nehézségekkel kell küzdenünk. Például egyik-másik nyaraló lakója iskolába járó fiaival együtt vasárnaponként a madarak lövöldözésével mulatja magát, meglelégedéssel nézi a fészket, melyet az ő kedves gyermekei kiszedtek; ha a főváros területén rajtérnek ily oktalán, és a gyermek érzületét megrontó sporton, hát meglakol érte, de a magánytelekre az erdőőr vagy csösz nem megy, a birtokos háborítás miatt panaszt emelne. A nyaralókban telelő ugynevezett majoros vagy felügyelő többnyire idevaló éhenkórász sváb, lépvezzőt és csapófát állít a madaraknak, anélkül, hogy a gazdájának eszébe jutna, ezt betiltani, az ilyen tehát egy értelmi színvonalon áll majorosával. A kerületi előljárók nagy része haragszik, hogy miért jelentenek neki ily hiábavalóságokat. Egyik-másik tetten kapott naplopó hamis nevet mond az erdőőrnek, ha többen vannak, ők támadják meg, többször már véres verekedésre került a dolog. A pesti erdőőr mentén vagy 30 tilalmi táblát elloptak a fémből öntött betűk kedvéért, az egyik tettest megcsípték, át is adták a bíróságnak, de innét elillant és mai napig körözik, a madár-vásárokat még nem tiltották be stb.

De azért mégis javulnak a viszonyok. Minden jó eszmének idő kell hogy gyökeret verjen a közvéleményben. E részben legtöbbet tehet az iskola. Mi pedig nem engedünk, hanem teljes erővel érvényt akarunk szerezni a főváros üdvös intézkedéseinek, melyek a közérzetet sértő madárpusztítás megakadályozására vannak irányozva. *Gömöri Havas Sándor.*

Vegyük oltalmunk alá a hasznos mezei állatokat.

Az állatvédő-egyesületek első sorban — s igen helyesen — a házi állatokat s az annyi gyönyörködtetéssel kedveskedő s oly sok hasznot hajtó apró madarakat veszik védő szárnyaik alá. Hogy az országos egyesület e téren, különösen a fővárosban s ennek környékén működésének rövid ideje alatt határozott eredményeket ért el, ezt mindenki örömmel tapasztalhatja.

Legyen szabad ez alkalommal az érdemes egyesületnek figyelmét oly állatok védelmére irányítanom, amelyek nálunk is, meg másutt is oktalán üldözés és kegyetlen pusztítás tárgyai, mert megrögzött előítélet károsoknak véli, vagy egészen ok nélkül irtózik vagy fél tőlök, holott a valóban kártékony rovarok s egyéb apró gonosztevők pusztításával kiszámíthatatlan hasznot hajtának.

Ilyenek nevezetesen a denevérek, amelyek egészen ok nélkül tárgyai

a babonás félelemnek; ilyenek az egyesekkel összetévesztett cziczkányok a vakondok, sündisznók, az »undok« békák, gyíkok, sőt a kigyók is, amelyek közül hazánkban, az igen könnyen megkülönböztethető kurta kigyó meg homoki vipera kivételével, a többi egészen ártalmatlan. Ezek az állatok egytől-egyig hasznosak s nem oktalan üldözésre, hanem oltalomra méltók. S ennek daczára hányszor vagyunk kénytelenek szemtanui lenni annak, hogy ezeket a hasznos s magukat védeni nem tudó állatokat kis és nagy gyermekek hősiesen agyonverik vagy éppen emberhez nem méltó kegyetlenséggel halálra kínozzák!

Terjessze ki az állatvédő-egyesület védelmét a hasznos mezei állatokra is. Törekedjék arra, hogy a gyermekek a védelmükre méltó állatokkal már a népiskolákban megismerkedjenek. E cél elérésének legalább egyik módját pedig abban látnám, ha az egyesület a védelemre ajánlott állatokról egyszerű, de jellemzetes rajzokat s népszerű ismertető leírásokat osztana ki — ingyen vagy igen csekély áron — a községeknek és népiskoláknak.

Dr. Entz Géza.

Az állatvédelem a kelet népeinél.

Egyszer egy öreg turkomán törzsfőnöktől kérdeztem, hogy nem fáj a szíve, midőn a szegény persa rahokat oly embertelen kínzásnak aláveti és hogy lehet oly kegyetlen embertársai iránt? A turkomán a következő feleletet adta. »Hát a persának miért nem fáj a szíve, midőn a lovat, a legszebb és legnemesebb állatot a szekérbe fogja és a döcögő úton a legnehezebb terhet czipelteti vele? Az embernek nyelve van, a mivel baját panaszolhatja és könyörületért esedezhetik, az állatnak pedig nincs, azért kötelességünk az istennek védtelen teremtését oltalmunkba venni és lehetőleg megvédeni —«

Ilyenféle okoskodással él a társadalom kezdetleges műveltségi fokán álló ember az állatvédelem ügyében. A kelet népei egyáltalában rendkívüli szelídséggel bánnak az állatokkal. A Dsaina vallásfelekezeti ember Indiában tikkasztó hőségben száját beköti, nehogy valami láthatlan féreg foga alá kerülve, annak halálát okozza; a dervisek a tisztátlan férget ruhájukból gondosan kiszedik és útnak eresztik, a törökök a megsérült házi állatot éveken át gondozzák és ápolják, mintha valami szerencsétlenül járt családtag volna.

Vámbery Armin.

Aki az állattal kegyetlen, nem lehet emberséges ember.

Voltak kulturalis népek, melyek állatokat istenítettek, vagy a lélek-vándorlásban való hitük miatt kimélték az állatokat.

Ugyde nemcsak a balhit enyhítette már régen az állatokkal való bánásmódot, hanem az a tapasztalás is, hogy az emberi erkölcs nemesbülése az állatok iránti kimélettel jár s ahogy az állatokkal bánunk, az saját lelkünkre is visszahat.

Már Athén őskorában volt egy törvény, mely így szólt: »Ne bántsd az állatot.« Minthogy azonban ezt a húsételtől való tartózkodásra magyarázzák, s ennél fogva a vegetarianismus is magáénak vitathatja, inkább az athéni areopág két idevágó ítéletére hivatkozom.

Megfenyített egy fiút, mert egy ragadozó madár elől menekülő verebet az ölében megfojtott.

Kivégeztetett egy fiút, mert egy madárnak kiszúrta a szemét.

Aminő helyes az egyik, olyan hajmeresztő a másik. De azért ez az utóbbi ítélet is, jóllehet az igazságszolgáltatás rémséges tévedése, annak az általános meggyőződésnek bizonyosságaihoz sorakozik, hogy:

Aki az állattal kegyetlen, nem lehet emberséges ember.

Ponori Theurewk Emil.

Nemes lélek nemes eszközökkel küzd.

Amint a virágot a harmat és a nap éltető ereje fakasztja, úgy az embert a vallás-erkölcsi nevelés és a társadalmi törvények nemesítik és alkotják társas lénynyé. A nevelés a társadalmi törvények hézagpótlója. Az előbbi ez utóbbi nélkül is célra vezet, ez utóbbi az előbbit nem pótolhatja. A társadalmi törvény tilthatja az embertárs meggyilkolását, büntetést is mérhet borzasztó tettünkre, de a tett elkövetése elé akadályt nem gördít. S mi okozza azt, hogy millió és millió ember közül annyi tartózkodik e büntettektől és annyi nem irtózik azokat elkövetni? Nemde önkéntelenül is azt válaszolhatjuk, hogy a »nevelés«! Az ember zsenge korában, amidőn még szabad akaratát nem érvényesítheti, mindenben gyámolítójának vak eszköze. E gyámolító olthatja a szivbe a nemes érzelmek egész legióját, s ha a szív talaja alkalmas a reá hintett magvak befogadására — és amint valóban az, mert rossz önmagától nem létezik, a magvak csirát hajtának és gondos ápolás mellett cserjét és koronás fákat nevelnek. Ha a nemes érzelmek: haza és emberbaráti szeretet, a gyengék és érző lények iránti könyörület az ártatlan szivbe oltatnak s tova fejlesztetnek, lehetetlen, hogy a csecsemőből fejlődött ifju és élemedettebb ember lélekvilága oly gyümölcsöt teremjen, mely megférgesedik. Szükséges azért a vallás-erkölcsi nevelés; ez adja az alapot a továbbépítésre, s ki van hivatva ez alap letételére? A szülők, tanítók és lelkészek. Ez utóbbiak leginkább, mert a vallás ihletése kezükbe adja a lélek ajtajának kulcsát. Eme tényező hivatáskörébe vágó tetteket mivel, ha programjába a védtelen állatok iránti könyörület hirdetését is felveszi. Ezer és ezer lélek nyer megnyugvást a lelkészek biztató szavaiból, ezer és ezer lélek merít tudást az életbölcséségből a lelkészek magyarázata után, miért ne követelhetnök, hogy egy-egy parányi kis intézés, oktatás, ne essék az állatok védelmére szavaikból. Hisz ki könyörületet érez hasznot hajtó állatja iránt, miért ne segítse, gyámolítsa embertársát, a szülőlködőt és elhagyottat? És ime, e sarkalatos pontja az erénynek nem épen a hit, a vallásosság szülötte? Ha lelkészeink szószékeiken a gyermekek és tudatlan nép előtt a védtelen és emberi zsarnokságnak kiszolgáltatott állatok érdekében szót emelnek, csak a hit magasztos és lélekemelő tanait szolgálják. Tegyük ezt minél számosabban és eredménynyel, elérhetik a jövő nemzedéknél azt, hogy nemes lélek csak nemes eszközökkel küzd! A börtönök ajtai kitarulnak és a bitófák korhadt gerendái önmaguk terhe alatt összeomolnak.

Szallenbach Emil.

Az állatvédő-egyesületek elleni gyakori kifogás.

Gyakran mondják, hogy új eszmék ragályosak. E tétel ellenében azt lehetne állítani: nincs szívósabb valami, mint a régi előítéletek. Mivel nem vádolják lépten-nyomon az állatvédő-egyesületeket, terjedésüket akadályozva

és nagyobb szerű ténykedésüket lehetetlenné téve Ősrégi szemrehányás: Előbb gondoskodjanak az emberekről. Több még itt a javítani való, mintsem az állatokra gondolni lehetne.

Aki ez ellenvetést teszi — még nem jutott a megismerésre, hogy csupán megerőltetés a munkában és anyagi szükség egész mást jelentenek, mint kínzó bánásmód, irgalmatlanság és kegyetlenkedés. Hozzá lehetne tenni, hogy akik az állatokért azért nem tesznek semmit, mert az emberekért még sok a tenni való, azok utóbbiakért sem tesznek semmit; de azzal még nincsen kimerítve, amit az ellen általában fel lehetne hozni. Azt mondjuk, hogy: »embervédelem és állatvédelem egymást ki nem zárják«. Meg kell tenni az egyiket anélkül, hogy a másikkal felhagynánk. Az állatok védelmét különösen kifogásoló ama mondás, hogy: »annyi ember van, aki szükségét szenved«, mindaddig jogosulatlan, míg azok, akik így szólnak, oly tárgyakra költségeskednek, melyek kevesebb tekintetet érdemelnek. Egyiknek sem jut eszébe valamely élvezetet megtagadni magától: sörről, szivarról lemondani, hogy ily megtakarítással az emberi nyomor enyhítéséhez hozzájáruljon.

Mínthogy tehát a szó és cselekvés ilyen ellentétben állnak az embereknel, ama kifogás, mikép »azért nem lehet az állatokért valamit tenni, mert az emberekről gondoskodni fontosabb«, nem is vitaképes. Valamennyi lényt kell hogy a szeretet felkarolja és szeretnők tudni, hogy az emberek iránti szeretet és az állatok iránti durvaság miképen egyeztethetők össze a humanitás fogalmával?

Ego.

Gyakorlati rész.

A madarak tavaszi felhívása Magyarország lakóihoz.

Magyarország összes madárserege ez évi pünkösdkor tartott első gyűlésén a következő felhívást bocsátotta ki:

»Visszatérve messze idegen földről kedves régi hazánkba s visszaköltözve erdei, mezei, városi vagy falusi lakunkba, újra hékes és boldog családi életre készülünk. Minket és leendő fiainkat az emberek hathatós védelmébe ajánljuk s bizton reméljük, hogy öregje-fiatalja, apraja-nagyja életünknek kegyelmez, sérelmet nem követ el rajtunk s a szabadság drága kincsétől nem foszt meg minket. Különösen esedezünk, hogy az annyi fáradsággal rakott fészkeinket megkíméljék, tojásainkat el ne vegyék, fiókjainkat ápolásunk alól ki ne vonják s velünk mindig baráti szívvel bánjanak.

Hálás viszonzásul vig ugrádozásunkkal, repkedéssel, füttyszóval, énekkel és csevegéssel mulatságot szerzünk kedves barátainknak s a fákon és cserjéken, bokrokon és növényeken, mezőkön s a rajtuk legelésző házi állatokon garázdálkodó élősdik rovarkok pusztítása által hozzájárulunk erdő, mező, kert és liget viruló állapotához s Isten szép világa s pompás alkotásai fölött érzett gyönyör növeléséhez.« — Kelt Erdőligeten, május havában.

A gyűlés nevében a megbizottak:

Pacsirta, Fülemlile és Seragély.

Kérelem az olvasókönyvek szerzőihez.

A kedély ápolása és nemesítése a szülei háznak legelső teendője, hiszen melyik szülő nem akarna jó és hálás, nemesen gondolkozó és fenkelt lelkű gyermeket? A kedélyt művelni és továbbfejleszteni az iskolának kötelessége; hogy ezt tehessük, minden tényezőt fel kell használnunk. A kedély és a szívjóság nemesítésének egyik és pedig hatalmas tényezője az állatvédelem. Kívánatos, hogy minden iskolai olvasókönyvben egy-egy állatvédelmi cikk bennfoglaltassék, miután eddigelé ezt kevésbé tapasztaltuk, az olvasó-könyvek szerzői és szerkesztőihez azon tiszteletteljes kéréssel fordulunk, méltóztatassanak új könyvek szerkesztésénél vagy a létező olvasó-könyvek újabb kiadásainál az egyesületünk titkárságához fordulni, mi kész örömmel, minden díj nélkül szolgálunk állatvédelmi cikkekkel, csak kérjük, az iskola nemét és rangját megírni, hogy az osztály értelmi köréhez képest küldhesünk cikket; vannak itt részint készletben, részint neves paedagogusok által rögtön készítettünk megfelelő cikkeket: elemi-, polgári-, szakiskolák minden osztályaira, férfi- és női tanodák, képezdek és középiskolák számára.

E tekintetben kitünő cikkeket írt az elemi és polgári iskolák számára Seemann Gábor szombathelyi polgáriskolai igazgató úr, kinek olvasmányai az Országos Állatvédő-Egyesület által megkoszorúztattak, e cikkekkel bármikor szolgálhatunk.

Hogyan végezzük ki a kisebb házi állatokat?

Hogy a házi állatok ölésénél kínzásokat ne vigyünk véghez, mindenek előtt éles szerszám (kés, balta stb.) szükséges, mely jó karban legyen tartva:

1) **Galambok** legcélszerűbben öletnek, ha egy merész és gyors vágással a fejüket levágjuk.

2) **Csibék, tyúkok** ugyanúgy öletnek mint a galambok, ha a fejüket éles késsel levágjuk. Kakasoknál jó lesz, ha a fejüket egy fa-tuskóra tesszük és egy éles baltával lesújtjuk.

3) **Kacsák és ludak** is legkönnyebben öletnek, ha fejüket baltával levágjuk. Ha a **tarkódőfést** akarjuk alkalmazni, akkor minden esetre nagyobb és hosszabb kínlódásnak tesszük ki a szegény állatokat, mint az előbbi esetben, ezért ilyenkor egy a hátsófejre mért nagyobb ütés által meg kell bódítani az állatokat.

4) **Házinyulak** legcélszerűbben öletnek, ha a nyakszirtre mért erős ütés által megbódítatnak és azután a nyakat a nagy üterekkel együtt átmetszük.

5) **Halak**, nagyok vagy kicsinyek, agyukra mért erős ütés által megbódítatnak, és azután a fejet a törzstől egy erős vágással lemetszük, mi által a hal rögtön kimúl. Csak a kimúlás után történjék a lepikkelyezés és a kivályság.

6) **Ángolnákat** száraz kendővel kell megfogni és egy

biztos és erős ütés által megbódítani, a görczös mozdulatok azonnal megszűnnek. Azután a fejet levágjuk és így időnk lesz minden kinzás nélkül felvágatni és tisztítani.

7) Rákó k megöletnek azonnal, ha azokat egy forró vizel telt lábosba alámártjuk; nem szabad egyszerre több állatot beledobni, mivel a víz a hőfokát veszti, és így az állatok kinlódának. Soha nem kell és nem szabad őket hideg vízben a tűzhelyre tenni, mivel ez kegyetlen kinzás. Ha az állatok megölettek, ki lehet őket a vízből venni, kiszakítjuk a belet, levágjuk az orukat, hogy az epe kifolyhassék és megint visszatesszük a vízbe, hogy megfőjjenek.

8) Békák at meg kell ölni, mielőtt a czombjukat levágjuk. Kivégezzük pedig a békákat úgy, hogy a fejüket gyorsan levágjuk vagy pedig rövidke bottal agyonsujtjuk. E mellett ügyelnünk kell, hogy egy ütéssel végezzük a műtétet.

Lovak mentése tűzveszélytől.

Tudvalevőleg a lovakat nehezen rábirhatni az istálló elhagyására, ha tüzlángot látnak, de tapasztaltatott, miszerint felnyergelve vagy felkantározva, nehézség nélkül hagyják magokat kivezetetni. Ugyanazt eredményezik, ha vizes zsákkal vagy takaróval befedik a lovak fejét, hogy az égést ne lássák.

Aranyhalak védelme.

Ezen fürge állatkák keceses mozdulataikkal sokaknak szereznek örömet, de gyakran megesik, hogy pajkoskodásaik alatt a tartóból kiugranak és a földön lelik halálukat. Ilyenkor rendesen a macskát vádolják, hogy megette; ám ez soha sem fogja ki a vízből és azért ártatlanul szenved büntetést, ami pedig nem történék, ha a haltartó fölé horgolt hálót alkalmaznak.

A tehéntölgynek túlzott kifeszítése.

Minden baromvásáron tapasztalni lehet, mikép sok tehen oly túlságosan kifeszített tölgygyel felhajtatik, hogy a járás fölötte nehezen esik a szegény páráknak, mert kényszerítvék hátsó lábukat természetellenesen szétterpeszteni, mivel a tölgy érintése a lábak által fájdalmat okoz nekik. Ezenkívül a menésnek ily állapotában nagyon kifáradnak az állatok. Megvagyunk arról győződve, hogy a tölgynek mesterséges kifeszítése állatkinzás, melyet a rendőrségnek nem szabadna túrnie. Ilyen tehenek gyakran 24 órával elébb nem fejetnek. Minthogy e visszaélés mindenütt előfordul, az ellen mindenütt egyformán kellene fellépni. Első sorban el kellene rendelni, ilyen teheneket rögtön a vásáron kifejni és elvül elfogadni, hogy természetellenes tölgyü tehenet ne vegyenek.